

ΜΑΡΓΚΑΡΕΤ ΑΤΓΟΥΝΤ συνέντευξη στη Ράνια Μπουμπουρή

Κατηγορία: ΞΕΝΟΙ

Δημοσιεύτηκε Δευτέρα, 29 Σεπτεμβρίου 2014 12:22

κείμενο: Ράνια Μπουμπουρή

Η πολυβραβευμένη Καναδή συγγραφέας Μάργκαρετ Άτγουντ είναι άνθρωπος χαρισματικός και πολυπράγμων. Έχει στο ενεργητικό της δεκαπέντε μυθιστορήματα, δέκα συλλογές διηγημάτων, είκοσι ποιητικές συλλογές, δέκα βιβλία δοκιμίων και πολλά άλλα έργα. Είναι περιβαλλοντική ακτιβίστρια με πλούσια δράση και έχει ιδρύσει τη δική της εταιρεία νέων τεχνολογιών. Η Μάργκαρετ Άτγουντ επισκέφθηκε την Αθήνα το τετραήμερο 22-25 Σεπτεμβρίου και είχαμε την ευκαιρία να συνομιλήσουμε μαζί της.

Κυρία Άτγουντ, χθες ρώτησα τις κόρες μου, πεντέμισι και οκτώ ετών, ποια ερώτηση θα ήθελαν να σας κάνουν. Και μου είπαν να σας ρωτήσω: «Πώς σε λένε;»

Να μια καλή ερώτηση! [γέλια]

Αλήθεια, όμως, με βάση την ερώτησή τους, σημαίνει κάτι το επίθετό σας;

Πράγματι, το επίθετό μου σημαίνει «στο δάσος» κι εγώ κατάγομαι από ένα μέρος μες στα δάση. Δεν είναι πολύ ταιριαστό;

Όντως! Θα θέλαμε, πρώτ' απ' όλα, να μας πείτε: Γιατί γράφετε;

Πιστεύω ότι όλοι οι άνθρωποι είναι αφηγητές μιας ιστορίας. Υπό μία έννοια, γράφουν όλοι ένα βιβλίο μες στο μυαλό τους – την ιστορία της ζωής τους. Και βάζουν στο βιβλίο τους όλους τους φίλους τους, τους συγγενείς τους, τα νιάτα τους, το τι έγινε μετά – και διαρκώς επιμελούνται αυτό το βιβλίο της ζωής τους. Έτσι, ας πούμε, στα είκοσι χρόνια τους μπορεί να έχουν μια ερωτική ιστορία με άδοξη κατάληξη και να τη θεωρούν τραγική, ενώ στα σαράντα τους μπορεί να θεωρούν την ίδια αυτή ιστορία αστεία, κι έπειτα στα εξήντα μπορεί να μη θυμούνται καν το όνομα του ανθρώπου που τους είχε πληγώσει, και στα ογδόντα τους μπορεί

να μη θυμούνται καν την ιστορία αυτή γενικά – ή μπορεί και να τη θυμούνται με κάθε λεπτομέρεια, αλλά να τη βλέπουν πια από άλλη οπτική γωνία.

Όσοι δουλεύουν, ανησυχούν μήπως τους απολύσουν. Οπότε, το καλό εδώ είναι ότι κανείς δεν μπορεί να σε απολύσει, εκτός από τον ίδιο σου τον εαυτό και, φυσικά, τους αναγνώστες σου. Οι αναγνώστες μπορούν να σου πουν ότι δεν σε θέλουν πια σ' αυτή τη δουλειά.

Ποια είναι όμως η διαφορά ενός συγγραφέα που λέει μια ιστορία κι ενός ανθρώπου που απλώς λέει την ιστορία της ζωής του; Το ταλέντο;

Πιθανώς και να παίζει πιο μεγάλο ρόλο η αποφασιστικότητα. Διότι όταν ήμουν γύρω στα είκοσι, στο πανεπιστήμιο, γνώριζα πολλούς ανθρώπους που έκαναν τα πρώτα τους συγγραφικά βήματα, οι οποίοι είχαν περισσότερο ταλέντο από μένα, αλλά σταμάτησαν. Κι ακολούθησαν άλλη πορεία. Κι αυτό επειδή δεν είχαν την επιθυμία να συνεχίσουν ή δεν ήθελαν να το ρισκάρουν – διότι, όταν γράφεις ένα βιβλίο, είσαι ανοιχτός σε κάθε είδους κριτική και ερμηνεία...

Συνεπώς, θα πρέπει να το θες, αλλά και να έχεις ταλέντο.

Θα πρέπει να το θες, θα πρέπει να έχεις αρκετό ταλέντο ώστε να μπορέσεις να τελειώσεις το βιβλίο, αλλά και να δημιουργήσεις ένα βιβλίο το οποίο κάποιοι άνθρωποι θ' απολαμβάνουν να διαβάζουν. Βέβαια, οι άνθρωποι απολαμβάνουν να διαβάζουν για ένα σωρό λόγους: για την πλοκή, ας πούμε. Εγώ διαβάζω πολλά βιβλία μυστηρίου...

Αλήθεια;

Ναι, μερικές φορές τα διαβάζω για την πλοκή, αλλά επίσης για την περιγραφή της κοινωνίας ή για την περιγραφή διαφόρων τόπων. Για παράδειγμα, διαβάζω Ίαν Ράνκιν για τις περιγραφές του Εδιμβούργου.

Ένα μυθιστόρημα, λοιπόν, είναι ένας τρόπος να κοιτάξουμε την κοινωνία.

Ναι, αλλά όχι μόνο. Θα μπορούσε να είναι και μία φανταστική περιπέτεια με δράκους ή μια μεταφορά για την κοινωνία, όπως *ο Αρχοντας των δαχτυλιδιών*. Ή, επίσης, μια κοινωνική κωμωδία, όπως η *Περηφάνια και προκατάληψη*. Μας αρέσει αυτό το βιβλίο, μας αρέσει πολύ. Είναι μια προχωρημένη εκδοχή της Σταχτοπούτας. Μας αρέσει ο κύριος Ντάρσι – αν και αυτό μάλλον δεν είναι πολύ καλό για μας, πάντως μας αρέσει.

Και είναι παγκόσμιο φαινόμενο η επιτυχία της *Περηφάνιας και προκατάληψης* – δεν είναι παράξενο; Σαν να πέτυχε φλέβα η Τζέιν Όστιν.

Πράγματι. Είναι η ιστορία της Σταχτοπούτας, που τελικά παντρεύεται τον πρίγκιπα.

Ναι, μόνο που η Σταχτοπούτα είναι απλώς καλοσυνάτη. Ενώ η Λίζι, η πρωταγωνίστρια της Τζέιν Όστιν, είναι πολύ έξυπνη.

Ναι, μας αρέσει οι Σταχτοπούτες μας να είναι και έξυπνες! Έξυπνες, και αρκετά δυνατές ώστε να λένε όχι. Και να βάζουν στη θέση του τον σνομπ κύριο Ντάρσι – αυτό μας αρέσει πολύ. [γέλια]

Εσείς, εκτός από μυθιστοριογράφος, είστε και ποιήτρια. Σας βοηθάει η ποίηση στα μυθιστορήματά σας;

Στην ποίηση, η γλώσσα είναι πιο πυκνή. Περνώντας από την ποίηση στο μυθιστόρημα, έχεις την επίγνωση της ουσίας των λέξεων, της γεύσης τους, της ιδιαίτερης υφής τους. Γι' αυτό άλλωστε είναι πολύ δυσκολότερο να μεταφραστεί η ποίηση απ' ό,τι τα υπόλοιπα είδη. Το μυθιστόρημα, από την άλλη, μεταφράζεται πιο εύκολα, γιατί το μοτίβο του αφορά ως επί το πλείστον γεγονότα και δράση, και όχι τόσο την υφή και τη γεύση των λέξεων.

Όταν γράφετε ένα μυθιστόρημα, έχετε εξαρχής κατά νου τη δομή του; Ή προκύπτει στην πορεία;

Η δομή δημιουργείται στην πορεία της συγγραφής. Αν στήσω τη δομή από την αρχή, όπως προσπάθησα μία φορά, το αποτέλεσμα βγαίνει σκέτη αποτυχία με βάση τα δικά μου κριτήρια. Δεν γράφω καλά έτσι, επειδή ξέρω πολλά πράγματα από την αρχή και βαριέμαι. Προτιμώ να δουλεύονται κάποια πράγματα στην πορεία.

Διαβάσαμε τον τελευταίο καιρό για το πρόγραμμα Future Library [Βιβλιοθήκη του Μέλλοντος] στη Νορβηγία. Είχατε δηλώσει ενθουσιασμένη όταν ξεκινήσατε. Είστε ακόμη;

Ναι, πολύ. Είναι μια έξυπνη ιδέα της καλλιτέχνιδας Κέιτι Πάτερσον – οι αναγνώστες σας μπορούν να βρουν περισσότερες λεπτομέρειες στο: www.futurelibrary.no. Η Κέιτι το φαντάστηκε σαν ένα δέντρο με εκατό δακτυλίους ανάπτυξης. Ένας συγγραφέας θα προσθέτει έναν δακτύλιο –ένα βιβλίο– κάθε χρόνο, για τα επόμενα εκατό χρόνια. Στο τέλος του προγράμματος, δηλαδή, το τελευταίο βιβλίο θα είναι μόνο ενός έτους. Το δικό μου όμως, που είναι το πρώτο, θα είναι εκατό ετών. Θα το σφραγίσουν σε ένα κουτί και δεν θα πρέπει να αποκαλύψεις τίποτα εκτός από τον τίτλο του. Μπορείς να γράψεις διήγημα, μυθιστόρημα, δοκίμιο... αλλά δεν επιτρέπεται να αποκαλύψεις σε κανέναν τίποτα πέρα από τον τίτλο, αυτός είναι ο ένας όρος. Και ο άλλος είναι να μην περιέχονται εικόνες, παρά μόνο κείμενο.

Προχωράει καλά; Πότε πρέπει να το παραδώσετε;

Δεν ξέρουμε ακόμη αν προχωράει καλά. Το παραδίδω τον ερχόμενο Ιούνιο, οπότε τότε θα ξέρουμε πώς πήγε! [γέλια]

Γνωρίζουμε, επίσης, ότι έχετε και άλλο πεδίο δράσης: ιδρύσατε και είστε πρόεδρος της εταιρείας Syngrafii Inc. Πώς προέκυψε το όνομα αυτό με την ελληνική προέλευση;

Χρησιμοποίησα τη λέξη αυτή με την έννοια ότι δύο μέρη συμφωνούν γραπτώς σε κάτι δημιουργώντας ένα απολύτως ίδιο αντίγραφο: φανταστείτε το ίδιο κείμενο γραμμένο δύο φορές σε μία σελίδα, μία φορά στο πάνω μέρος της και μία στο κάτω, και κόβεις τη σελίδα

στα δύο. Εάν χρειαστεί να αποδείξεις την εγκυρότητα του ενός μέρους, αρκεί να ενώσεις τα δύο μισά.

Και γιατί δώσατε αυτό το όνομα στην εταιρεία σας;

Η εταιρεία εξειδικεύεται στην τηλεγραφή – στο να γράφεις με στυλό σ' ένα έγγραφο από κάπου μακριά.

Μιλάτε, λοιπόν, για τη συσκευή που ονομάσατε LongPen.

Ακριβώς. Αν γράφεις κάτι σ' ένα τάμπλετ ή σ' ένα iPhone ή σε μια άλλη συσκευή εδώ, μπορεί να αναπαραχθεί με ένα στυλό σε κάποιο άλλο μέρος της Γης, αν και δεν μπορείς να αποθηκεύσεις την πληροφορία και να την αναπαραγάγεις όταν τη χρειαστείς. Αλλά δημιουργείς ένα αυθεντικό έγγραφο σε κάποιο άλλο μέρος – αυτό που θα γράψεις στο τάμπλετ θα χαθεί, αλλά θα σου μείνει το αυθεντικό έγγραφο.

Αυτή η συσκευή, που είναι δικής σας επινόησης, έχει επηρεάσει τη ζωή σας;

Αρκετά. Με προσκαλούν, για παράδειγμα, να δώσω διαλέξεις σχετικά με τη ρομποτική. Και ο κόσμος με ρωτά αυτά που ζητάτε να μάθετε κι εσείς. Ασφαλώς, μ' ενδιαφέρει πολύ η σύνδεση ανάμεσα στο μάτι, το μυαλό, το χέρι και τη σελίδα – αυτό είναι η μία πλευρά. Από την άλλη, μ' ενδιαφέρει η σύνδεση ανάμεσα στο βιβλίο, τους αναγνώστες και τους συγγραφείς. Κι εμείς αρχίσαμε να δουλεύουμε πάνω σ' αυτό πριν από την εποχή του e-book, ακόμα και πριν υπάρξουν τα τεχνολογικά μέσα ώστε να δημιουργήσουμε αυτά που σκεφτόμασταν.

Το 2004, σωστά;

Ναι. Δεν υπήρχε iPhone ούτε iPad τότε.

Υπογράφετε βιβλία στους αναγνώστες σας με αυτόν τον τρόπο;

Το έχω κάνει και θα μπορούσα να το επαναλάβω, αλλά πρέπει να υπάρχει η κατάλληλη τεχνολογία και στην άλλη πλευρά. Το έχουμε δοκιμάσει σε όλο τον κόσμο και θα μπορούσαμε να το κάνουμε, αλλά η εφαρμογή του έχει ξεφύγει από την υπογραφή βιβλίων και έχει περάσει σε άλλους τομείς, όπως είναι ο τραπεζικός και γενικότερα ο επιχειρηματικός. Από την άλλη, έχουμε εισαγάγει το Fanado, ώστε να μπορεί να έρχεται σε άμεση επικοινωνία κάποιος διάσημος με τους οπαδούς του – θα ενδιαφέρει ίσως περισσότερο στον τομέα της μουσικής, τους ροκ σταρ κ.λπ. Αλλά θα μπορούσε να έχει εφαρμογή οπουδήποτε.

Πολύ έξυπνη ιδέα.

Θα μπορούσαμε να εγκαταστήσουμε το πρόγραμμα στην Ελλάδα και όλοι οι συγγραφείς από τη Βόρεια Αμερική να υπογράφουν τα βιβλία τους στους αναγνώστες τους σε ελληνικά βιβλιοπωλεία. Γιατί η υπογραφή θα μπαίνει πάνω στο βιβλίο.

Μα ναι, αυτό ακριβώς είναι που κάνει την ιδέα τόσο έξυπνη. Και μ' αρέσει που τη σκέφτηκε μία συγγραφέας και όχι κάποιος επιστήμονας, ας πούμε.

Βέβαια, δεν έκανα εγώ τον σχεδιασμό...

Όχι, αλλά φροντίσατε να βρείτε τους κατάλληλους ανθρώπους για να το κάνουν, σωστά;

Ακριβώς.

Για να γυρίσουμε στα της συγγραφής, ποια είναι η μεγαλύτερη ανταμοιβή που έχετε λάβει ως συγγραφέας; Και ποιος είναι ο μεγαλύτερος φόβος σας;

Η μεγαλύτερη ανταμοιβή μου ήταν ότι μπόρεσα στη ζωή μου να ασχοληθώ με αυτό που αγαπώ. Και μπόρεσα να αφοσιωθώ σε αυτό, ήταν η πλήρης απασχόλησή μου. Υπάρχει όμως και κάτι που έρχεται ως συνέπεια αυτού: σου ζητούν να υποστηρίξεις πολλούς συλλογικούς αγώνες. Κι αυτό διότι δεν έχεις δουλειά. [γέλια] Όσοι δουλεύουν, ανησυχούν μήπως τους απολύσουν. Οπότε, το καλό εδώ είναι ότι κανείς δεν μπορεί να σε απολύσει, εκτός από τον ίδιο σου τον εαυτό και, φυσικά, τους αναγνώστες σου. Οι αναγνώστες μπορούν να σου πουν ότι δεν σε θέλουν πια σ' αυτή τη δουλειά.

Αυτό δεν είναι φόβος;

Στην ηλικία μου, δεν θα το έλεγα. Ο χρόνος που μου απομένει στη ζωή είναι περιορισμένος, για να το θέσω έτσι. Αλλά πράγματι, οι συγγραφείς ανησυχούν για το μέλλον τους – και κυρίως γύρω στην ηλικία των τριάντα ετών. Κι αυτό διότι δεν ξέρουν ακόμη τι τους επιφυλάσσει το σενάριο της ζωής. Εάν αποφασίσεις να γίνεις συγγραφέας σε αυτή την ηλικία, το ρίσκο είναι τεράστιο, όπως και η επένδυση. Δεν ξέρεις αν θα τα πας καλά, είσαι γεμάτος άγχος. Έτσι ήμουν κι εγώ σ' αυτή την ηλικία.

Ποιο βιβλίο σας θα προτεινάτε να διαβάσει ένας αναγνώστης μας που δεν γνωρίζει ακόμη το έργο σας;

Θα τον ρωτούσα κάποια πράγματα για τον εαυτό του – πόσων ετών είναι, αν είναι άντρας ή γυναίκα, τι βιβλία του αρέσει να διαβάζει, αν του αρέσει να διαβάζει για το παρελθόν ή για το μέλλον... Η ανάγνωση είναι μια δραστηριότητα πολύ, πολύ προσωπική.

Η ερώτηση ήταν κάπως γενική, ας την αναδιατυπώσω: υπάρχει κάποιο βιβλίο σας που ίσως να ενδιέφερε περισσότερο έναν Έλληνα αναγνώστη από κάποιον αλλοεθνή;

Μάλλον η *Πηνελοπείδα* – αυτό ναι, βέβαια, είναι πολύ ελληνικό. Αλλά και πάλι, εξαρτάται αν ο αναγνώστης μας είναι άντρας ή γυναίκα και τι τον ενδιαφέρει περισσότερο να διαβάζει. Για έναν νέο άντρα θα πρότεινα το *Όρυξ και Κρέικ*, όπου ο αφηγητής είναι άντρας. Για μια νέα γυναίκα, ας πούμε μεταξύ δεκαπέντε και τριάντα, θα πρότεινα το *Η ιστορία της πορφυρής δούλης*. Εάν ενδιαφερόταν για τον 20ό αιώνα, θα πρότεινα το *Ο τυφλός δολοφόνος*.

Ο τυφλός δολοφόνος έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, διότι υπάρχουν πολλά πράγματα για τον Καναδά που δεν γνωρίζουμε.

Αλήθεια; Όπως;

Για τη δράση των κομμουνιστών στον Καναδά, ας πούμε.

Ναι, ασφαλώς.

Θα προτείνετε *Το τέλος του κόσμου*;

Ναι – βέβαια, αυτό το ξέρουν όσοι έχουν διαβάσει τα δύο προηγούμενα μέρη της τριλογίας και θέλουν να δουν τη συνέχεια. Θα το πρότεινα επίσης σε όσους ενδιαφέρονται για την περιβαλλοντική κατάσταση του πλανήτη μας. Επίσης, σε όσους αρέσει να παρακολουθούν τηλεοπτικές σειρές, διότι τα τελευταία νέα είναι ότι η τριλογία μου θα γυριστεί τηλεοπτική σειρά για το δίκτυο HBO.

Συγχαρητήρια!

Ευχαριστώ πολύ! Θα το σκηνοθετήσει ο Ντάρεν Αρονόφски, σκηνοθέτης του *Μαύρου κύκνου*, και η εταιρεία παραγωγής του λέγεται Protozoa [Πρωτόζωα].

Εάν ζούσατε εσείς στη μελλοντική κοινωνία που περιγράφετε στην τριλογία σας, ποιο βιβλίο θα σας φαινόταν χρήσιμο και θα θέλατε να έχετε μαζί σας;

Χμ, μάλλον το *Βρώσιμα και δηλητηριώδη μανιτάρια*. [γέλια]

Για πείτε μας, πρώτη φορά έρχεστε στην Ελλάδα;

Ναι, πρώτη φορά. Και είναι πραγματικά συγκλονιστική εμπειρία για μένα: είδα την Ακρόπολη, το Μουσείο της Ακρόπολης και το Θέατρο του Διονύσου.

Έχετε διαβάσει σύγχρονους Έλληνες λογοτέχνες;

Όχι. Δηλαδή μόλις χθες άρχισα να διαβάζω έναν σύγχρονο Έλληνα ποιητή, αλλά είναι δύσκολο να προφέρω το όνομά του. Βιστωνίτης...

Αναστάσης Βιστωνίτης. Σας αρέσει μέχρι στιγμής;

Ναι, είναι πολύ καλός. Σε μετάφραση, βέβαια.

Ήθελα να σας ρωτήσω σχετικά μ' αυτό. Τα έργα σας έχουν μεταφραστεί σε περίπου τριάντα γλώσσες. Οι μεταφραστές επικοινωνούν μαζί σας, προκειμένου να αποφύγουν λάθη;

Ναι. Μερικές φορές μου στέλνουν λίστες με ερωτήσεις, μερικές φορές υπάρχουν αμφισημίες στις λέξεις και θέλουν να είναι σίγουροι. Κάποιες φορές δεν ξέρουν τι είναι ορισμένα αντικείμενα. Ένας Κινέζος μεταφραστής με ρώτησε τι είναι η granola [μείγμα δημητριακών].

Σας αρέσουν τα εξώφυλλα των βιβλίων σας στις ξένες εκδόσεις;

Αυτό το βιβλίο που κρατάτε, *Το τέλος του κόσμου*, έχει εκπληκτικό εξώφυλλο: ένα γουρούνι-άγγελος. Θαυμάσιο!

Έτυχε κάποια φορά να σας φανεί ότι ένα εξώφυλλο ξένης έκδοσης απέχει πολύ από το περιεχόμενο του βιβλίου σας;

Μου έχει συμβεί, αλλά θα είναι απρεπές να πω λεπτομέρειες. Άλλωστε, όλοι οι εκδότες φτιάχνουν εξώφυλλα που ελπίζουν ότι θα έχουν απήχηση στο αναγνωστικό κοινό της χώρας τους. Εσύ, ως συγγραφέας, δεν μπορείς να το κρίνεις αυτό.

Το τέλος του κόσμου

Μάργκαρετ Άτγουντ

μετάφραση: Έφη Τσιρώνη

Ψυχογιός

607 σελ.

Τιμή € 18,80